

Considerații privind aplicarea principiului ocrotirii „interesului superior al copilului” în caz de divorț al părinților săi

Lect. univ. dr. Adina-Renate MOTICA*
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

The principle of „protecting the child’s best interest” represents the focus of the family life, whereas whatever the personal relationship between husbands will evolve and whatever decisions they intend to take with regard to personal relations between them, those decisions will be necessary to be taken such that this legal principle should not be infringed. The present research is focused on how the principle of „protecting the child’s best interest” is applied in case of divorce and what might be a solution in such a case so that this procedure has no adverse impact on the child.

Keywords: *Child’s best interest, parental consent, parental authority, child’s housing, divorce, child’s rights, access rights, obligation of raising and educating a child.*

Rezumat

Principiul „ocrotirii interesului superior al copilului” reprezintă punctul central al vieții de familie, întrucât oricum ar evolua relația dintre soți și indiferent de deciziile pe care aceștia înțeleg să le ia în ceea ce privește relațiile personale dintre ei, va fi nevoie ca respectivele decizii să fie luate în așa fel încât acest principiu de drept să nu fie încălcat. În cercetarea de față ne-am concentrat atenția asupra modului în care este aplicat principiul „ocrotirii interesului superior al copilului” în caz de divorț și care ar putea fi soluțiile într-o astfel de situație astfel încât această procedură să nu aibă un impact negativ asupra copilului.

Cuvinte cheie: *interesul superior al copilului, acord parental, autoritate părintească, locuința copilului, divorț, drepturile copilului, drept de vizită, obligație de creștere și educare a copilului*

* adina.motica@e-uvt.ro

Atunci când doi soți hotărăsc să se despartă intervin mai multe probleme printre care și modul în care aceștia își vor îndeplini obligațiile față de copiii lor minori. Întrucât un astfel de eveniment afectează de cele mai multe ori nu doar soții care divorțează, ci în special pe copiii lor, și cum de foarte multe ori părinții nu se înțeleg cu privire la modul în care își vor crește și educa copiii după divorț, având în vedere și faptul că nu întotdeauna culpa în desfacerea căsătoriei este relevantă și în ceea ce privește relația dintre părinți și copii, deoarece un soț rău nu este neapărat și un părinte rău, sau mai ales în situația în care ambii părinți prezintă garanții morale și materiale, dar nu se înțeleg, a fost nevoie de un set de norme care să reglementeze toate aspectele ce țin de viața copilului de după divorțul părinților, norme care au la baza principiul *ocrotirii interesului superior al copilului*.

Interesul superior al copilului face parte din principiile privind garantarea, respectarea și promovarea drepturilor copilului, principii care se regăsesc atât în reglementările interne, cât și în cele internaționale.

Legislația internațională pornește de la recunoașterea copilului ca persoană, recunoscându-i și garantându-i acestuia toate drepturile civile, sociale, culturale, politice, economice etc., începând cu modul în care se dezvoltă copilul și implicit discernământul acestuia, cu nevoile de ghidare și de formare, până la atingerea maturității.

Astfel, norma de drept este chemată înainte de toate să vegheze la respectarea tuturor drepturilor copilului și implicit să reglementeze anumite măsuri speciale de asistență, protecție și ocrotire, în primul rând prin părinți, dar și prin intermediul unor instituții care au la bază principiul *ocrotirii interesului superior al copilului*.

Datorită importanței pe care o are punerea în practică a tuturor normelor ce țin de ocrotirea copilului, principiul *interesului superior al copilului* se regăsește și în documentele internaționale privind drepturile omului¹. Astfel, este ușor de înțeles de ce una dintre primele reglementări internaționale ale acestui principiu se regăsește încă din anul 1924 în Declarația drepturilor copilului adoptată de Liga Națiunilor prin care se precizează că „*omenirea datorează copilului ce-i mai bun din ceea ce poate oferi*”. Această prevedere a fost preluată ulterior și dezvoltată în Declarația drepturilor copilului, adoptată în 1959 de Adunarea Națională a Națiunilor Unite care conține următoarea prevedere: „*Copilul se va bucura de o protecție specială și i se vor oferi facilități prin lege și prin mijloace menite să-i asigure o dezvoltare fizică, mentală, spirituală și socială normale, în condițiile libertății și demnității. În adoptarea legilor necesare realizării acestui scop, se va avea în vedere interesul superior al copilului*”.

Principiul a fost reiterat și în alte documente internaționale care au ca scop reglementarea tuturor aspectelor relevante ce țin de ocrotirea drepturilor și situația

¹ Ca dovadă, ultimul deceniu al secolului trecut a fost desemnat în cadrul summit-ului internațional pentru copii din septembrie 1990 de către reprezentanții statelor și guvernelor prezente ca „deceniu al copilului”, ocazie cu care s-a ajuns la un acord privind necesitatea adoptării de către statele participante la nivel național a unor măsuri legislative și politici sociale având ca scop ameliorarea situației copiilor în concordanță cu Declarația Universală Internațională cu privire la Supraviețuirea, Protecția și Dezvoltarea copilului.

copiilor, cum ar fi *Convenția cu privire la diminuarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeii*, care prevede în art. 16 lit. d) că „în toate prevederile referitoare la căsătorie și relațiile de familie, interesul superior al copilului va prevala în toate situațiile”.

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului se construiește în întregime pe principiul *interesului superior al copilului*², principiu a cărui respectare se garantează încă de la debut prin art. 3 alin. (1) din Convenție, care prevede că „în toate acțiunile care privesc copiii, întreprinse de instituțiile de asistență socială, publice sau private, de instanțele judecătorești, autoritățile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala”, iar statele părți ale Convenției se obligă „să asigure copilului protecția și îngrijirea necesară în vederea asigurării bunăstării sale, ținând seama de drepturile și obligațiile părinților săi, ale reprezentanților săi legali sau ale altor persoane cărora acesta le-a fost încredințat în mod legal și în acest scop vor lua toate măsurile legislative și administrative corespunzătoare”.

Atât din Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Organizațiilor Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, cât și din Constituția României rezultă că interesul copilului este configurat de totalitatea drepturilor sale fundamentale, cum ar fi dreptul la integritate fizică și psihică, dreptul la identitate, dreptul la liberă exprimare și dreptul la libertatea de gândire, dreptul la protecția împotriva oricăror forme de violență, vătămare, abuz fizic sau mintal, abandon și neglijență, dreptul la învățătură etc., drepturi la care trebuie să se raporteze acțiunile tuturor factorilor „ale căror responsabilități, generale, sectoriale ori specifice implică relația cu copilul – de la părinți la sistemul de învățământ, sistemul medical, societatea în ansamblul ei”³.

În dreptul nostru intern, principiul *ocrotirii interesului superior al copilului* se regăsește în reglementări ce țin de ocrotirea minorului, respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului prin norme care sunt cuprinse în principal în Codul Civil și în Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului⁴ și garantate de Constituția României în art. 48-49⁵.

² Conform caracterizării făcute de Comitetul pentru drepturile copilului din cadrul ONU, „interesul superior al copilului” este principiul care a format „nucleul central, principiul diriguitor” al întregii Convenții.

³ A se vedea Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod Civil, Comentariu pe articole, art. 1-2664*, Ed. C.H. Beck, București 2012, p. 529.

⁴ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 159 din 5 martie 2014.

⁵ Art. 48 prevede că: (1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.

(2) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie

Art. 49 prevede: (1) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor.

(2) Statul acordă alocații pentru copii și ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecție socială a copiilor și a tinerilor se stabilesc prin lege.

(3) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activități care le-ar dăuna sănătății, moralității sau care le-ar pune în primejdie viața ori dezvoltarea normală sunt interzise.

Legiuitorul român, chiar dacă s-a aplecat asupra reglementării principiului *ocrotirii interesului superior al copilului*, a evitat să-i dea acestui principiu o definiție, probabil în intenția de a nu limita prin aceasta sfera drepturilor pe care este chemat să le protejeze prin norma juridică, dată fiind multitudinea aspectelor care îi configurează natura juridică, începând cu cele sociologice, psihologice, economice și sociale, și terminând cu cele juridice, toate având la bază ideea de „bine al copilului”.

Din întreaga reglementare reiese că prin interes al copilului, legiuitorul desemnează atât interesul superior al acestuia care se realizează prin obligația de creștere și educare a copiilor de către părinții lor, conform propriilor lor convingeri, precum și interesul personal concret al minorului care se realizează prin obligația părinților de a se îngriji atât de sănătatea și dezvoltarea fizică a copilului, cât și de educarea și pregătirea profesională cea mai potrivită cu însușirile acestuia⁶.

Principiul *interesului superior al copilului* se regăsește în cadrul reglementărilor legale în vigoare, fiind menționat fie expres⁷ cum este cazul art. 262, art. 263 alin. (1) și 4, art. 272 alin. (2), art. 324, art. 383 alin. (2), art. 396, art. 398 alin. (1), art. 400 alin. (1)-(3), art. 452, art. 456, art. 472, art. 480 alin. (2), art. 482 alin. (1), art. 483 alin. (2), art. 486, art. 495 alin. (2), art. 496 alin. (5), art. 497 alin. (2), art. 506, art. 508 alin. (1), art. 512 alin. (2) C. civ. sau în art. 2 alin. (2) al Legii nr. 272/2004 republicată, fie subînțelegându-se din reglementarea dispozițiilor privitoare la diferite instituții sau obligații, ca de exemplu cele referitoare la adopție, ocrotirea minorului aflat în dificultate, obligația legală de întreținere a copilului etc.

(4) Minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajați ca salariați.

(5) Autoritățile publice au obligația să contribuie la asigurarea condițiilor pentru participarea liberă a tinerilor la viața politică, socială, economică, culturală și sportivă a țării.

⁶ Pentru amănunte a se vedea Al. Bacaci, *Precizări privind instituția ocrotirii părintești*, în *Dreptul*, nr. 10/2000, p. 58-61.

⁷ Spre exemplu, art. 262 alin. (2) C. civ. prevede următoarele: Copilul care nu locuiește la părinții săi sau, după caz, la unul dintre ei are dreptul de a avea legături personale cu aceștia. Exercițiul acestui drept nu poate fi limitat decât în condițiile prevăzute de lege, pentru motive temeinice, luând în considerare interesul superior al copilului; art. 263 alin. (1) C. civ. prevede că orice măsură privitoare la copil, indiferent de autorul ei, trebuie să fie luată cu respectarea interesului superior al copilului, iar alin. (4) al aceluiași art. prevede că procedurile privitoare la copii trebuie să se desfășoare într-un timp rezonabil, astfel încât interesul superior al copilului și relațiile de familie să nu fie afectate; art. 396 alin. (1) C. civ. stabilește că instanța de tutelă hotărăște, odată cu pronunțarea divorțului, asupra raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, ținând seama de interesul superior al copiilor, de concluziile raportului de anchetă psiho-socială, precum și, dacă este cazul, de învoiala părinților, pe care îi ascultă; art. 398 alin. (1) C. civ. reglementează următoarea situație excepțională privind autoritatea părintească: Dacă există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al copilului, instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată numai de către unul dintre părinți; cu privire la modul de exercitare a autorității părintești art. 483 alin. (2) prevede că părinții exercită autoritatea părintească numai în interesul superior al copilului, cu respectul datorat persoanei acestuia, și îl asociază pe copil la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate; în caz de neînțelegere între părinți privind exercitarea autorității părintești sau a îndeplinirii îndatoririlor lor, art. 486 prevede că instanța de tutelă, după ce ascultă pe părinți și luând în considerare concluziile raportului referitor la ancheta psiho-socială, hotărăște potrivit interesului superior al copilului. Ascultarea copilului în această situație este obligatorie, dispozițiile art. 264 fiind aplicabile.

Toate aceste reglementări creionează fizionomia juridică a principiului respectării și promovării cu prioritate a *interesului superior al copilului*, principiu care cuprinde o paletă întregă de reglementări, drepturi și obligații cu un câmp de aplicare extins, care vizează printre altele și:

- Orice reglementări în domeniul respectării și promovării drepturilor copilului;
- Orice act juridic emis sau încheiat în acest domeniu;
- Drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acestora le-a fost plasat în mod legal⁸;
- Demersurile și deciziile referitoare la copii întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și cauzele soluționate de instanțele judecătorești.

Noțiunea de *interes superior al copilului* este o noțiune abstractă, destul de greu de încadrat, astfel încât realizarea practică a acestui principiu presupune înainte de toate recunoașterea și garantarea prerogativelor fundamentale ale copilului, însă întotdeauna cu luarea în considerare a nevoilor speciale determinate de vârsta și gradul de maturitate a fiecărui copil în parte.

Principiul *ocrotirii interesului superior al copilului*, ca drept fundamental, pentru a putea produce în practică efectele dorite de legiuitor, trebuie aplicat în mod diferit, de la caz la caz, ținându-se cont de mai multe criterii, cum ar fi de exemplu cele care țin de: vârstă, dezvoltare fizică și psihică, temperament, inteligență emoțională, mediu, antecedente, relațiile cu familia și alte persoane de referință, dezvoltare intelectuală și, nu în ultimul rând, stare de sănătate.

Întotdeauna părinții sunt primii chemați să respecte și să garanteze drepturile copilului, ca principali gestionari ai acestor drepturi, dar și ca reprezentanți legali ai acestuia și titulari ai unui pachet consistent de obligații corelative. Însă pe lângă toate acestea, părinții funcționează ca formatori ai educației copilului, realizând inițierea și modelarea conduitei acestuia.

Astfel, în conformitate cu prevederile legale, părinții sunt cei cărora le revine pe deplin responsabilitatea pentru modul în care înțeleg să asigure creșterea, educarea și dezvoltarea copilului, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile părintești cu respectarea *interesului superior al copilului*, prin asigurarea acestuia a tot ceea ce este necesar atât material, cât și spiritual pentru creșterea, educarea și întreținerea sa. În același timp, părinții nu sunt doar gardieni, ci și reprezentanți legali în ceea ce privește persoana și patrimoniul copilului.

Prin urmare, toate drepturile și obligațiile pe care le au părinții față de copiii lor minori se circumscriu instituției autorității părintești ca ansamblu de drepturi care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și care aparțin, potrivit art. 483 C. civ., în

⁸ De reținut este și faptul că deși Legea nr. 272/2004 republicată și Legea nr. 273/2004 au fost inițial adoptate în cadrul pachetului legislativ destinat ocrotirii copilului, se pot observa deosebiri din punct de vedere al terminologiei folosite de către legiuitor. Mai multe despre acest aspect în T. Bodoașcă, *Unele aspecte critice referitoare la necorelarea unor dispoziții din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului cu anumite norme din Legea nr. 273/2004 privind regimul juridic al adopției*, în *Dreptul*, nr. 5/2005, p. 85-94.

mod egal, ambilor părinți. Autoritatea părintească poate fi definită că fiind totalitatea drepturilor și obligațiilor legale, ce revin părinților sau persoanelor care acționează „*in loco parentis*” pe o durată limitată de timp, privitor la persoana și bunurile copilului minor și instituite în considerarea *interesului superior al acestuia*⁹.

În cadrul exercitării autorității părintești, în determinarea interesului superior al copilului pot fi avute în vedere următoarele criterii¹⁰:

- nevoile fizice, emoționale, psihologice ale copilului având în vedere vârsta și etapa de dezvoltare;
- identitatea culturală, religioasă, lingvistică, spirituală a copilului, apartenența la o anumită etnie;
- opiniile și preferințele copilului în măsura în care acestea pot fi verificate în mod rezonabil;
- istoricul copilului;
- orice formă de violență din familie;
- orice plan propus pentru îngrijirea și creșterea copilului;
- natura, forța și stabilitatea relației dintre copil și fiecare dintre părinți, membrii familiei restrânse și extinse;
- orice decizie a instanței cu privire la copil relevante pentru siguranța și bunăstarea copilului;
- capacitatea tuturor persoanelor cu privire la care decizia instanței se poate aplica, de a comunica, coopera în chestiuni care privesc copilul, de a contribui la creșterea și dezvoltarea acestuia;

Toate aceste criterii au la bază ideea de bine suprem al copilului, de interes superior fără de care autoritatea părintească nu ar reprezenta nimic, fiind un concept golit de orice valențe și fără aplicabilitate practică. Prin urmare, autoritatea părintească se concretizează practic prin obligația părinților de a asigura protecția și educația copilului, respectând persoana acestuia, aceasta fiind structura de bază pe care urmează să se clădească toate celelalte drepturi și obligații ale părinților ca și componente ale autorității părintești și prin care se realizează faptic protecția copilului.

Din definiția legală a autorității părintești, precum și din textele legale în materie se desprind principiile autorității părintești, principii care au la bază *interesul superior al copilului*, și anume:

- autoritatea părintească aparține în mod egal ambilor părinți;
- autoritatea părintească se exercită numai în interesul superior al copilului, cu respectul datorat persoanei acestuia;
- copilul are dreptul de a participa la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de vârsta și gradul său de maturitate;

⁹ A se vedea în acest sens B. Ionescu, *Exercitarea autorității părintești după divorț*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 30.

¹⁰ Informații preluate de pe site-ul oficial al Consiliului Superior al Magistraturii – www.csm1909.ro.

- răspunderea pentru creșterea copiilor lor minori aparține ambilor părinți în mod egal;

- principiul egalității copilului din afara căsătoriei cu cel din căsătorie și din adopție.

De cele mai multe ori, atunci când se vorbește despre aplicarea principiului *ocrotirii interesului superior al copilului* în exercitarea autorității părintești, în perioade de pace conjugală, de regulă nu se observă probleme, părinții încercând să respecte nevoile copilului, chiar dacă fiecare părinte în parte are un anumit stil propriu de a se raporta la copil, iar modul în care acesta reacționează la comportamentele și acțiunile copilului îi determină un anumit stil parental¹¹.

Probleme în respectarea principiului interesului superior al copilului apar în momentul în care părinții divorțează și mai ales atunci când aceștia nu înțeleg, că deși ei nu mai formează un cuplu conjugal, trebuie să formeze în continuare un cuplu parental, mai ales astăzi, când legislația noastră reglementează ca principiu *coparentalitatea*, respectiv exercitarea autorității părintești în comun de către ambii părinți.

Această exercitare în comun a autorității părintești reglementată de art. 503-507 C. civ., care au preluat în mare parte dispozițiile art. 97-99 și art. 108 C. fam., reprezintă o consecință firească a principiului egalității juridice a soților în căsătorie, precum și a responsabilității ce revine acestora, de a asigura creșterea, educarea și instruirea copiilor, sens în care copilul se găsește sub autoritatea ambilor părinți¹².

În caz de desfacere a căsătoriei se aplică prevederile art. 396 și urm. C. civ., potrivit cărora autoritatea părintească se exercită conform dispozițiilor de la divorț, instanța de tutelă având obligația ca odată cu pronunțarea divorțului să dispună și asupra raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, ținând cont de interesul superior al copiilor, de concluziile raportului de anchetă psihosocială, precum și atunci când este cazul, de învoiala părinților pe care îi ascultă.

Astfel, instanța se va pronunța¹³ cu privire la exercitarea autorității părintești de către ambii părinți în comun, sau, dacă există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al copilului, instanța va încuviința exercitarea autorității părintești de către un singur părinte¹⁴, celălalt părinte păstrând dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia.

Doar în mod excepțional, instanța de tutelă poate hotărî ca exercitarea autorității părintești să se facă de alte persoane decât părinții copilului, hotărând plasamentul

¹¹ Pot fi identificate patru stiluri parentale: *autoritar, democratic, permisiv și dezangajat*, dar ele se pot manifesta și în combinație. Pentru mai multe amănunte a se vedea Stilurile parentale pe www.adorcopiii.ro.

¹² Potrivit art. 507 C. civ., doar dacă unul dintre părinți este decedat, declarat mort prin hotărâre judecătorească, pus sub interdicție, decăzut din exercițiul drepturilor părintești ori se află din orice motiv în neputință de a-și exprima voința, celălalt părinte exercită singur autoritatea părintească.

¹³ Există cazuri în care exercitarea autorității părintești în comun, după divorț, nu este în interesul copilului, astfel, atunci când un părinte este alcoolic sau suferă de o boală psihică gravă, fără a fi pus sub interdicție spre exemplu, este posibil ca respectivul părinte să nu poată lua decizii referitoare la școlarizarea minorului sau tratamentul medical pe care acesta ar trebui să-l urmeze. Curtea Supremă a Olandei, 18 martie 2005 *LJN*, AS 8525.

¹⁴ Există situații în care nu este în interesul copilului să rămână în contact cu un părinte abuziv sau violent, chiar dacă aceasta ar duce la pierderea contactului cu acel părinte.

copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, cu consimțământul acestora sau într-o instituție de ocrotire, care să exercite drepturile și îndatoririle care revin părinților cu privire la persoana copilului, urmând să stabilească în același timp dacă drepturile cu privire la bunurile copilului se exercită de către părinți, în comun, sau de către unul dintre ei.

În situația divorțului, părinții trebuie să realizeze că, înainte de toate, *interesul superior al copilului* nu se poate realiza decât dacă pun copilul pe primul loc, renunțând la orgolii și la neînțelegerile dintre ei care au dus la desfacerea căsătoriei. Astfel, copiii trebuie să fie protejați prin a nu fi prezenți la conflictele dintre părinți, în primul rând pentru protecția lor psihică. În astfel de situații, exercitarea în comun a autorității părintești trebuie să se realizeze în baza unui *acord parental*, care să prevadă în mod clar și detaliat modul în care părinții divorțați își vor exercita îndatoririle părintești față de copilul lor, cuprinzând toate aspectele ce țin de viața copilului, precum și de înțelegerile pe care le fac părinții cu privire la acestea. Totodată trebuie avut în vedere faptul că nevoile copiilor și situația acestora se schimbă în timp, astfel încât acordul parental se impune a fi revizuit la diferite intervale de timp.

Fiecare familie este diferită, precum și circumstanțele și împrejurările în care are loc divorțul, astfel încât părinții, atunci când se înțeleg, vor trebui să circumscrie clauzele acordului parental propriilor nevoi, în caz de neînțelegere urmând ca toate aceste aranjamente să fie dispuse prin hotărâre, de instanța de tutelă.

Părinții trebuie să înțeleagă faptul că divorțul în sine reprezintă o etapă din viață lor pe care trebuie să o înțeleagă și să o depășească și că de foarte multe ori starea lor emoțională îi va face să nu reacționeze conform *interesului superior al copilului*.

Înainte de toate, părinții trebuie să fie conștienți de faptul că copilul lor trebuie să știe ce se întâmplă, dar mai ales ce se va întâmpla, astfel încât încercarea de a ascunde conflictul sau faptul despărțirii, nu îl va proteja, ci dimpotrivă, acesta se va simți îndepărtat și va gândi că părinții lui îl mint și nu sunt de încredere.

În situația divorțului, *interesul superior al copilului* se simte cel mai pregnant în ceea ce privește protecția, copilul trebuind să se simtă protejat atât din punct de vedere fizic, cât și psihic. Este vorba despre *ocrotire*, despre faptul că părinții trebuie să își asigure copilul, pe de o parte, că nu are nicio vină în desfacerea căsătoriei și că în ciuda divorțului el va continua să fie iubit de către ambii părinți, păstrând legătura cu amândoi, pe principiul potrivit căruia „copiii își iubesc părinții la fel și nu divorțează de părinții lor”, iar pe de altă parte, părinții trebuie să acorde copilului oportunitatea de a discuta despre ceea ce simte, fiind atenți la toate schimbările de comportament care se pot ivi, precum și la reacția lor față de această situație. Astfel, ei trebuie să urmărească semnele de stres care pot să apară la copil și care sunt diferite după cum copilul este de vârstă mai mică, situație în care acesta poate reacționa la divorț prin agresivitate, comportament necooperant sau chiar retragere, iar copilul mai mare poate deveni trist și abătut, poate să refuze dialogul sau chiar să aibă probleme ce țin de stima de sine.

Studiile arată că în cele mai multe dintre cazurile în care părinții au divorțat, copiii au prezentat tulburări de comportament și o scădere vizibilă a performanțelor școlare, iar în cazuri mai izolate apare chiar depresia severă, urmată de tentative de suicid.

Pentru a evita cât se poate de mult aceste efecte inerente ale divorțului, părinții trebuie să fie conștienți de faptul că întotdeauna copiii se descurcă mai bine și trec mai ușor peste această experiență dacă știu că mama și tatăl lor vor continua să rămână părinții lor și vor juca în continuare același rol în viața lor. Cooperarea părinților în acest sens îi ajută pe copii să nu ajungă într-un impas emoțional, pe când disputele prelungite cu privire la locuința copilului sau cererea adresată copilului de a alege pe unul dintre părinți, pot fi dăunătoare.

Părinții divorțați trebuie să înțeleagă că este nevoie de timp pentru fiecare dintre cei implicați să se obișnuiască cu noua situație, că există posibilitatea ca anumite probleme dintre ei să nu se rezolve niciodată și că întotdeauna copiii au nevoie de timp pentru a înțelege că părinții lor nu mai sunt împreună și nu vor mai fi împreună, context în care copilul va încerca de multe ori diferite strategeme de a-și împăca părinții.

Așa cum arătam, este foarte important ca exercitarea autorității părintești în comun să aibă la bază un acord parental care să fie construit pe principiul de a pune copilul pe primul loc.

De cele mai multe ori, atunci când părinții se separă, emoțiile sunt cele care predomină în luarea oricăror decizii în detrimentul rațiunii, însă indiferent ce ar simți părinții, este foarte important să își pună copiii pe primul loc, ținând cont de nevoile și interesele acestora și evitând să îi prindă într-un carusel de conflicte și argumente. Copiii sunt îndreptățiți la a avea o relație cu ambii părinți, indiferent dacă locuiesc împreună cu ei sau nu. Cercetările au arătat că este în interesul superior al copilului dacă:

- copilul este crescut de ambii părinți împreună chiar dacă aceștia locuiesc separat;
- fiecare părinte îl încurajează pe copil să păstreze relații bune cu celălalt părinte;
- copilului îi este explicat modul în care funcționează înțelegerea dintre părinți, în special cu privire la modul în care își va petrece timpul cu fiecare dintre ei;
- copilul nu trebuie să fie expus la niciun conflict dintre părinți, indiferent de subiectul acestuia;
- părinții îl sprijină pe copil să păstreze relațiile cu persoanele importante, de referință, din viața lui, atât membrii ai familiei, în special cu bunicii, cât și cu prietenii;
- noii parteneri ai părinților trebuie să aibă o relație bună cu copilul și să sprijine planul părinților în ceea ce privește exercitarea autorității părintești, dreptul de vizită etc., noii parteneri ai părinților fiind pioni importanți care pot face să funcționeze înțelegerea sau nu¹⁵, iar copilul trebuie să înțeleagă rolul lor, și anume că prin aceasta celălalt părinte nu este înlocuit;

Acordul parental trebuie să conțină pe lângă precizarea că exercitarea autorității părintești se va face de ambii părinți, în comun, clauze privitoare la locuința copilului, la legăturile personale cu minorul, precum și cu privire la stabilirea contribuției fiecărui părinte la cheltuielile de creștere și educare ale copilului și clauze care să fie acoperitoare pentru viața de zi cu zi a copilului. Astfel, *acordul parental* ar trebui să pornească de la ceea ce reprezintă până la urmă exercitarea autorității părintești în

¹⁵ Noii parteneri de viață ai părinților, indiferent dacă sunt căsătoriți cu aceștia sau nu, nu au autoritate părintească, chiar dacă acționează ca atare.

comun, respectiv faptul că ambii părinți au atât dreptul, cât și obligația de a colabora pentru a lua decizii cu privire la copilul lor întrucât nu este în interesul copilului ca doar unul dintre părinți să decidă singur cu privire la aspectele importante din viață sa. Mai mult, ar fi indicat ca părinții să se înțeleagă cu privire la toate clauzele acordului parental, întrucât ei sunt cei care cunosc cel mai bine copilul, precum și nevoile acestuia și ei știu care a fost modelul de exercitare a autorității părintești în timp de pace conjugală, sub durata căsătoriei.

Cu cât acordul parental este mai cuprinzător, cu atât copilul va fi mai protejat și mai puțin expus situațiilor conflictuale care ar putea să intervină între părinții săi cu privire la luarea deciziilor ce țin de exercitarea autorității părintești. Atunci când ambii părinți trăiesc împreună cu copilul, deciziile sunt luate zi de zi de comun acord și părinții pot răspunde la toate întrebările privitoare la copil, cum ar fi: Ce școală trebuie să urmeze copilul? Câți bani de buzunar ar trebui să i se aloce? Poate fata de 15 ani să fie vizitată de prietenul ei în lipsa părinților? Poate băiatul de 16 ani să renunțe la carne și să devină vegetarian? Ar trebui lăsat copilul să își vopsească părul albastru? E bine să fie vaccinat copilul, sau nu? Cum se procedează în cazul în care copilul intră într-un anturaj dubios? Se încuviințează sau nu un anumit tratament pentru boala copilului care nu este omologat etc.?

În timp de pace conjugală, ambii părinți sunt implicați să răspundă la aceste întrebări, ori își împart responsabilitatea în funcție de propriul stil parental. La toate aceste întrebări însă, va trebui să se răspundă și după divorț, iar uneori răspunsul va trebui dat pe loc, fără a mai exista posibilitatea ca părinții să se consulte unul cu celălalt.

Pentru a evita situațiile în care, datorită lipsei de comunicare între părinți, *interesul superior al copilului* ar fi nesocotit, ar trebui să se încerce, ca în cadrul acordului parental, să se răspundă la cât mai multe dintre următoarele întrebări:

- Unde va locui copilul și cu cine?
- Dacă sunt doi sau mai mulți copii, vor locui aceștia împreună cu același părinte, sau vor fi despărțiți?
- Dacă se despart frații în condițiile în care există acordul lor de a avea domiciliu separate, cum vor petrece timp împreună¹⁶?
- Cum este împărțit timpul pe care copilul îl va petrece cu fiecare dintre părinți?
- Cum i se va comunica copilului conținutul acordului parental? Îi vor spune părinții împreună sau separat?
- Cum se pot aduce modificări acordului parental datorită schimbărilor care apar în viața copilului sau a părinților?
- Poate să vegheze asupra copilului și o altă persoană, cum ar fi bunicii, alte rude sau un baby-sitter ori chiar un vecin?

¹⁶ În caz de neînțelegere între părinți, atunci când frații nu sunt de acord să li se stabilească domiciliu distincte, fiind despărțiți, instanța va trebui să țină cont de dorința acestora. Separarea fraților trebuie să constituie o măsură extremă, care ar putea fi justificată doar prin lipsa posibilităților unui părinte de a-i crește și educa împreună și care, pentru a se evita traumatismul psihic ce poate fi cauzat prin stabilirea unor domiciliu diferite, trebuie să aibă caracter excepțional. A se vedea în acest sens T. Jud. Maramureș, dec. civ. nr. 82/1984, în Revista Română de Drept nr. 7/1984.

- Cum se va derula comunicarea între părinți cu privire la tot ceea ce se întâmplă în viața copilului: la telefon, prin mesaje, e-mail-uri sau întâlniri regulate?

- Care sunt regulile cu privire la ora de culcare a copilului, regimul alimentar, temele de casă, timpul liber, sport etc.?

- Cum se vor implica în viața copilului ceilalți membri ai familiei sau prietenii? Care va fi modul în care copilul va face cunoștință cu un nou partener al oricăruia dintre părinți?

- Ce se întâmplă în caz de schimbare a domiciliului, în special când se schimbă localitatea sau țara¹⁷?

- Cine și în ce mod este responsabil de tratamentele medicale prescrise copilului?

- Care sunt înțelegerile cu privire la tot ceea ce ține de educația copilului, creșă, grădiniță, școală, internat, after-school, excursii și vacanțe cu școala?

- Care sunt înțelegerile cu privire la deplasarea unuia dintre părinți cu copilul în străinătate și implicit care dintre părinți va deține actele de identitate, inclusiv pașaportul copilului?

- Cum se înțeleg părinții cu privire la desemnarea unuia dintre ei sau a ambilor ca fiind responsabili în ceea ce privește păstrarea legăturii permanente cu instituția de învățământ pe care o frecventează copilul?

- Cum și în ce măsură vor fi informate persoanele responsabile de la aceste instituțiile de învățământ despre acordul parental?

- Cine duce și aduce copilul de la școală?

- Cine primește informațiile legate de copil de la școală?

- Se merge la ședințele cu părinții împreună, separat sau alternativ?

- Care sunt planurile cu privire la desăvârșirea educațională a copilului legat de alegerea viitoarelor forme de învățământ?

- Care este înțelegerea cu privire la religia copilului?

- Care sunt evenimentele speciale din viața copilului și cu cine le va petrece?

- Cum se sărbătorește ziua de naștere a copilului, separat cu fiecare dintre părinți, împreună cu ambii părinți? Pot participa și noii parteneri ai părinților la aceste evenimente?

- Care este suma de bani de buzunar alocată copilului și cine o plătește?

- Care dintre părinți se va ocupa cu cumpărarea articolelor de îmbrăcăminte și încălțăminte, echipament sportiv etc. necesare copilului?

- Ce se întâmplă în cazul în care ambii părinți decedază înainte de momentul la care copilul împlinește vârsta de 18 ani¹⁸?

¹⁷ A se vedea B. Ionescu, *op. cit.*, p. 71, în care este amintită o hotărâre a instanței din Rennes pronunțată la data de 25 octombrie 1999 „prin care s-a fixat reședința obișnuită a copilului la mamă, însă orice mutare a acesteia în străinătate ar atrage în mod automat transferul reședinței la tată”.

¹⁸ Pentru punerea în practică a principiului ocrotirii interesului superior al copilului, legiuitorul a prevăzut în art. 114 C. civ. dreptul părinților de a desemna în timpul vieții prin act unilateral prin contract de mandat sau prin testament persoana care urmează a fi numită tutore în caz de deces. Astfel, legiuitorul ține cont de faptul că cei mai în măsură de a desemna persoana care îndeplinește toate garanțiile morale și materiale pentru a deveni tutorele copilului lor, instanța de tutelă fiind chemată doar să numească tutorele

- Care este înțelegerea cu privire la comunicarea între părinți a oricărei modificări de comportament pe care o observă la copilul lor?

- Cum vor stabili părinții dacă este sau nu cazul ca acesta să facă o psihoterapie pentru a putea trece peste eventualele traume provocate de divorțul părinților?

Întrebările la care trebuie să răspundă părinții nu sunt doar cele de mai sus, ci mai sunt și multe altele care vor trebui formulate de la caz la caz, ținând cont de situația concretă atât a copilului, cât și a părinților.

În ceea ce privește stabilirea locuinței copilului, situația este clară, atunci când instanța, pentru motive temeinice, conferă exercițiul exclusiv al autorității părintești doar unuia dintre părinți¹⁹, caz în care locuința copilului va fi stabilită la locuința părintelui care exercită unilateral autoritatea părintească. Mai greu însă este în practică de a stabili cu care dintre părinți urmează să locuiască copilul în cazul în care autoritatea părintească se exercită în comun de ambii părinți, situație în care, dacă părinții nu se înțeleg, dar și atunci când se înțeleg, desemnarea părintelui cu care va locui copilul urmând să se facă pe baza principiului *ocrotirii interesului superior al acestuia*.

Atunci când părinții nu se înțeleg și amândoi își doresc să locuiască în continuare cu copilul, instanța va ține cont și de opțiunea minorului, care, potrivit art. 264 C. civ. va fi ascultat dacă a împlinit vârsta de 10 ani sau chiar și înainte de împlinirea acestei vârste dacă autoritatea competentă constată că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei. Instanța trebuie să analizeze cu multă grijă voința exprimată de minor în ceea ce privește stabilirea domiciliului, ținând cont și de faptul că fiecare copil are un grad de dezvoltare diferit în aceeași grupă de vârstă și ar putea să își manifeste opțiunea influențat fiind de una sau alta dintre părți, astfel că instanța nu are obligația de a decide conform dorinței copilului, ci urmărind ca măsura dispusă în privința copilului să exprime, înainte de toate, interesul superior al acestuia²⁰.

Sigur că atunci când locuința copilului se stabilește doar la unul dintre părinți, va trebui să se țină cont în ce mod va fi afectat celălalt părinte la care nu s-a stabilit locuința copilului.

Considerăm că pe bună dreptate în doctrină s-a arătat²¹ că *„stabilirea locuinței minorului la locuința unuia dintre părinți – părinți care exercită în comun autoritatea – nu constituie un bonus sau un privilegiu pentru respectivul, un pretins avantaj care să-l plaseze într-o poziție de „superioritate” față de celălalt, ci constituie primordial o chestiune pur administrativă și fiscală. Altfel exprimat, părintele la a cărui locuință s-a stabilit și locuința minorului nu va deveni, pentru acest considerent, „părintele principal” iar celălalt un fel de „părinte secundar”, inferior, insignifiant.”*

nu și să-l desemneze. Totodată părinții au dreptul conform art. 113 C. civ. și de a înlătura prin înscris autentic sau prin testament o persoană, astfel încât aceasta nu va mai putea fi numită tutore.

¹⁹ „La încredințarea copilului minor unuia dintre părinți, instanța trebuie să țină seama exclusiv de interesul copilului, determinat atât de condițiile materiale pe care le oferă părinții, cât și de comportarea lor față de copil, de vârsta copilului și de atașamentul lui față de fiecare dintre părinți. În cazul în care părinții sunt despărțiți în fapt, se va ține seama de comportarea avută față de copil, atât înainte de despărțirea în fapt, cât și ulterior acesteia” – TS, S. civ., dec. nr. 331/1970, în I. Mihuță, Repertoriu II, nr. 173, p. 57.

²⁰ A se vedea în acest sens TS, S. civ., dec. nr. 325/1986, în Revista Română de Drept nr. 11/1986, p. 64.

²¹ B. Ionescu, *op. cit.*, p. 72.

Astfel, dacă ne rezumăm la prevederile art. 400, respectiv 496 C. civ., destul de sărace ca reglementare, nu putem reține decât că: dacă până la divorț copilul a locuit doar cu unul dintre părinți, atunci locuința acestuia va fi stabilită la acel părinte, situație în care ar putea fi încălcat flagrant principiul *interesului superior al copilului* și doar dacă până la divorț copilul a locuit cu ambii părinți se face apel la *interesul superior al copilului*²².

În cazul în care locuința copilului este stabilită la unul dintre părinți, intră în scenă prevederile legale privind drepturile părintelui separat de copil. Astfel, potrivit art. 401 alin. (1) C. civ., părintele separat de copil, va avea „*dreptul de a păstra legături personale cu acesta*”. Una dintre modalitățile concrete prin care părintele separat de copil păstrează legături cu copilul se realizează prin dreptul de a păstra legături personale cu acel minor, la „*locuința acestuia*”, adică la locuința părintelui separat de copil, așa numitul „*drept de găzduire*”, care nu se confundă cu dreptul de vizită.

În doctrină s-a pus problema dreptului de găzduire egalitar, născut din modul egal în care se exercită autoritatea părintească, potrivit art. 503 alin. (1) C. civ. și având la bază principiul coparentalității și alterității²³.

Găzduirea egalitară a minorului poate să aibă loc în timpi partajați, respectiv de o săptămâna sau două, alternativ, la fiecare dintre părinți, ceea ce face ca aceștia să se bucure în mod egal de prezența fizică a copilului la domiciliul lor.

De regulă, stabilirea domiciliului la ambii părinți se poate realiza atunci când fiecare dintre părinți își asumă responsabilitățile părintești, demonstrează competență în creșterea și educarea minorului, are posibilitatea de a asigura nevoile minorului iar copilul are o relație bună cu ambii părinți, situație în care stabilirea domiciliului la unul dintre părinți ar putea să contravină principiului *ocrotirii interesului superior al minorului*.

Atunci când domiciliul copilului este stabilit doar la unul dintre părinți, acordul parental trebuie să cuprindă modul în care părintele separat de copil păstrează legături cu acesta, ceea ce include atât dreptul de găzduire, cât și dreptul de vizită.

Atunci când instanțele sunt sesizate cu o cerere având ca obiect exercitarea drepturilor părintești, precum și stabilirea locuinței copilului, judecătorul sesizat este obligat să țină cont cu prioritate de *interesul superior al copilului*²⁴. Cu toate acestea, interesul superior al copilului nu poate fi mai presus decât o prevedere legală contrară.

Regulamentul (CE) nr. 2201/2003, referitor la competența, recunoașterea și executarea deciziilor în materie matrimonială și în materie de responsabilitate parentală, care abrogă Regulamentul (CE) nr. 1347/2000, prevede că dreptul de vizită cuprinde în conținutul său dreptul părintelui separat de copil de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp într-un loc, altul decât cel al reședinței sale obișnuite. Același regulament prevede că reprezintă o prioritate dreptul copilului de a menține legături cu fiecare dintre cei doi părinți, iar pentru punerea în aplicare a acestor prevederi, copilul

²² Despre lipsa de rigurozitate terminologică folosită de legiuitorul român în cadrul art. 400 alin. (2) C. civ. – pentru amănunte, a se vedea B. Ionescu, *op. cit.*, p. 65.

²³ *Ibidem*, p. 74.

²⁴ A se vedea decizia CEDO, *lordache c. României*, 18 octombrie 2008, publicată în M. Of. nr. 7/2009.

va avea dreptul de a fi audiat în orice chestiune referitoare la responsabilitatea parentală față de el, având în vedere vârsta și gradul de maturitate.

Totodată, este în interesul superior al copilului de a păstra relații personale cu familia sa, întrucât doar prin exercitarea acestui drept fundamental, copilul primește o identitate și se dezvoltă sănătos.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului garantează în art. 8 dreptul la viață privată și de familie²⁵. În jurisprudența CEDO se arată că dreptul la viață privată și de familie cuprinde și dreptul pe care îl are un părinte de a avea și de a menține relații personale cu copilul său, drept care nu poate fi restrâns, decât pentru motive serioase și temeinice și numai dacă această restrângere este în interesul superior al copilului.

Astfel, dreptul unui părinte și al unui copil de a petrece timp împreună nu poate fi refuzat de către celălalt părinte din cauza neînțelegerilor dintre foștii soți sau a neplății contribuției la cheltuielile de creștere și educare a copilului. În acordul parental trebuie cuprins un plan de împărțire a responsabilităților părintești în care sunt enumerate atât responsabilitățile, cât și modul în care părinții urmează să ia împreună deciziile, stabilindu-se totodată și ora, locul și durata vizitelor, pe care urmează să le facă părintele separat de copil, precum și modul în care copilul își va petrece vacanțele școlare cu fiecare dintre părinții săi.

Există însă și posibilitatea ca părinții, punând în prim plan interesul copilului și nu interesul lor, să convină în cadrul acordului parental ca părintele separat de copil să aibă un drept de vizită generos, formulat de regulă: „*părintele separat are dreptul să viziteze copilul oricând, respectând programul de educație și de somn al copilului*”, astfel ora, locul și durata vizitelor nu sunt stabilite²⁶.

În legislația internațională, în cele mai multe sisteme de drept se recunoaște părinților dreptul și totodată obligația de creștere și educare a copiilor, de administrare a eventualelor lor bunuri, precum și de a-i reprezenta pe aceștia în justiție. În majoritatea țărilor din UE părinții exercită în comun autoritatea părintească²⁷.

Astfel, reglementările privind încredințarea copiilor și dreptul de a-i vizita²⁸ sunt stabilite de fiecare țară în parte. Pe baza legislației naționale se hotărăște cui i se

²⁵ Art. 8 din Convenție prevede că: „(1) Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. (2) Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.”

²⁶ Când părinții nu se pot înțelege singuri asupra dreptului de vizită, ora, locul și durata vizitelor vor fi stabilite de instanța de tutelă. În cazul în care există motive de îngrijorare în ceea ce privește comportamentul părintelui în timpul vizitelor care ar putea să pună în pericol siguranța copilului, instanța va putea să dispună ca vizitele să aibă loc doar sub supravegherea celuilalt părinte, ori chiar să-i interzică vizitele.

²⁷ Pentru reglementările privind exercitarea autorității părintești și stabilirea domiciliului minorului în caz de divorț, în legislația altor state, cum ar fi Austria, Anglia, Franța, Germania, Italia, Spania, Portugalia și altele, a se vedea http://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/parental-responsibility/index_ro.htm.

²⁸ Informații preluate de pe site-ul www.europa.eu.

încredințează copilul, dacă autoritatea părintească se exercită de către ambii părinți sau de către unul singur, cine ia decizii cu privire la educația copilului, cine îi administrează bunurile etc.

Totuși, dreptul copiilor la *relații personale* și *contact direct* cu ambii părinți, chiar și când aceștia locuiesc în țări diferite, este recunoscut peste tot în UE.

În cazul procedurilor de *divorț sau separare*, este important să se stabilească dacă minorul va rămâne cu unul dintre părinți sau va locui alternativ la fiecare dintre ei. Părțile pot ajunge la un acord cu privire la acest aspect.

În caz contrar, instanțele judecătorești vor decide, respectând *interesul superior al copilului*, cărui părinte îi va fi încredințat copilul și vor stabili locul de reședință al acestuia.

Dacă părinții nu locuiesc în aceeași țară, deciziile privind autoritatea părintească îi vor aparține instanței judecătorești din țara în care locuiește copilul de obicei. În anumite condiții, părțile pot solicita, de comun acord, ca instanța care judecă procesul de divorț să ia și deciziile legate de autoritatea părintească.

Prin dispozițiile Codului civil privitoare la exercitarea în comun a autorității părintești, legiuitorul a înțeles să acorde o libertate mult mai mare părinților în ceea ce privește amenajarea raporturilor dintre ei cu privire la drepturile și obligațiile pe care le au față de copiii lor.

S-a arătat că favorizarea înțelegerilor dintre părinți în legătură cu copiii lor minori se înscrie într-o tot mai mare tendință de contractualizare a dreptului familiei. Faptul că soții pot încheia un acord parental autentic în cazul procedurii divorțului pe cale notarială, doar în baza unui raport de anchetă psihosocială, fără a fi necesară autorizarea instanței de tutelă, nu are alt rol decât acela de a încuraja părinții să găsească o cale prin care să colaboreze cu privire la toate aspectele legate de persoana și bunurile copiilor lor.

Acordul parental reprezintă așadar, acel mecanism juridic, prin care, părinții decid modul în care înțeleg să își exercite fiecare dintre ei autoritatea părintească, precum și să stabilească toate aspectele ce țin de punerea efectivă în practică a înțelegerii lor.

Prin reglementarea *coparentalității* legiuitorul protejează copilul de circumstanțele nașterii sale, dar și de situația în care cuplul format din părinți nu supraviețuiește și aceștia se despart. Astfel, norma de drept este chemată să asigure păstrarea cuplului parental în ciuda disoluției cuplului conjugal.

Astfel, plasarea *interesului superior al copilului* în centrul dreptului familiei ca un principiu de intervenție cu privire la orice copil, rezultă din alinierea cvasitotalității legislațiilor familiale la realitățile sociale prin liberalizarea atât a raporturilor dintre bărbați și femei, cât și a puterii parentale.

Astăzi, despre principiul *ocrotirii interesului superior al copilului* se spune că reprezintă „alfa și omega”²⁹ dreptului familiei, ceea ce nu face altceva decât să sublinieze importanța acestui principiu în cadrul raporturilor de familie și nu numai.

²⁹ F. Ringel, N.E. Putma, *Dreptul familiei*, Ed. PUAM, 1996, p. 201.